

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja

Laura Tealane

LASTEAIAGAÕPETAJATE ARVAMUSED 6–7-AASTASTE LASTE KÕNE ARENGU
TOETAMISEST ÕPIKESKUSTE KAUDU

Bakalaureusetöö

Juhendaja: inglise keele algõpetuse nooremlektor Tiia Krass

Tartu 2024

Lasteiaiaõpetajate arvamused 6–7-aastaste laste kõne arengu toetamisest õpikeskuste kaudu

Kokkuvõte

Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava valdkonna keel ja kõne eesmärgiks on saavutada toimetulek suhtluses, õige hääldus, grammatiliste vormide kasutamine ning esmased lugemise ja kirjutamise oskused. Bakalaureusetöö eesmärk oli selgitada välja lasteiaiaõpetajate arvamused 6–7-aastaste laste kõne arengu toetamise kohta õpikeskuste kaudu. Intervjueeriti viit õpetajat ja vaatlus toimus neljas erinevas rühmaruumis ja andmeid analüüsiti kvalitatiivselt. Tulemustest selgus, et õpikeskused rühmaruumis toetavad laste kõne arengut, sest laste vahel toimub pidev vestlus ja arutelu, mis soodustab iseseisvumist ja suunab lapsi rühmakaaslaselt abi küsima. Õpetajate arvates eelistavad lapsed õpikeskustes kõnet arendavaid rollimänge ja suhtlemist ehituskeskuses, kuid neile pakuvad huvi ka erinevad katsed, mis ärgitavad arutelu. Tulemustest selgus, et lapsed olid digivahendeid kasutades suhtlemises passiivsed.

Võtmesõnad: *õpikeskused rühmaruumis, 6–7-aastased lapsed, kõne areng*

Kindergarten Teachers' Opinions of 6–7-year-old Children's Speech Development Through Learning Centres

Abstract

The aim of the National Curriculum for Pre-School Childcare Institutions in Estonia in the field of Language and Speech is to achieve proficiency in communication, correct pronunciation, usage of grammatical forms, as well as basic reading and writing skills. The aim of this bachelor's thesis was to determine kindergarten teachers' opinions of supporting the speech development of 6–7-year-old children through learning centres. Five teachers were interviewed, and the observation took place in four different groups. Data was analysed qualitatively. The results revealed that learning centres in group room setting support children's speech development because there is continuous conversation and discussion among the children, which can promote independence and encourage them seeking assistance from groupmates. Children prefer speech-developing role plays, communication in construction centres, and to discuss about various experiments. The results showed that children were passive in terms of communication when using digital devices.

Key words: *learning centres, children at the age of 6–7, speech development*

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
6–7-aastase lapse kõne areng	4
Kõne arengu toetamine.....	5
Õpikeskuse mõiste ja kõne arengu toetamine õpikeskuste kaudu.....	6
Metoodika	8
Valim	8
Andmekogumine	9
Andmeanalüüs.....	10
Tulemused.....	11
Kõne arengu toetamine õpikeskustes	12
Kõne arengut toetavad tegevused õpikeskustes	12
Laste meelistegevus ja motiveerimine	14
Arutelu	15
Tänuõnad	17
Autorsuse kinnitus.....	17
Kasutatud kirjandus	18
Lisa 1 Pöördumiskiri	
Lisa 2 Kiri lapsevanematele	
Lisa 3 Intervjuu kava	
Lisa 4 Vaatlusprotokoll	
Lisa 5 Vaatlus	
Lisa 6 Uurijapäevik	
Lisa 7 Transkriptsioon	
Lisa 8 Väljavõte QCAmap keskkonnast	
Lisa 9 Andmesegmendid	
Lisa 10 Kaaskodeerimine	

Sissejuhatus

Õigeaegse kõne soodustamiseks tuleks arendada erinevaid kõnet toetavaid oskusi: kirjutamist, lugema õppimist ja muid vajalikke teadmisi kooli jaoks (Hallap & Padrik, 2008). Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas on kirjas, et õppetegevuse eesmärgiks on lapse kõne arengu toetamine läbi kõikide lõimitud tegevuste. Lastele tuleb pakkuda keskkonda, kus lapsel oleks võimalik kuulata teise inimese kõnet ning tuleks anda võimalus ka lapsel endal rääkimiseks (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008). Kui laps on muukeelsest perekonnast või on tema kõne mõnel muul põhjusel hilinenud, on lasteaiaõpetajal võimalus last toetada. Hiliskõneleja on laps, kellel puudub muu häire, näiteks autismispektri häire, kuulmislangus või intellektipuue (Sarapuu, 2020). Kõigi laste kõne arengut tuleks toetada, arvestades lapse muukeelsust, erivajadust või eripärasid.

Lapse keelelisele oskusele aitab kaasa toetav õpikeskkond. See võimaldab lapsel ennast väljendada ja sealhulgas erinevaid oskuseid omandada (Hallap & Padrik, 2008). Üheks võimaluseks on kasutada rühmaruumis õpikeskuseid, mis toetavad kõne arendamist (Aktulun & Kiziltepe, 2018; Bakken *et al.*, 2017; Gentaz & Richard, 2022; Pan, *et al.*, 2011). Lapse kõne saab arendada individuaalselt lähenedes, sest iga lapse arengu kiirus on erinev (Hallap & Padrik, 2008). Uurimused näitavad, et väikestes gruppides tegutsemine aitab kaasa kõne arengule (Aktulun & Kiziltepe, 2018; Pyle *et al.*, 2022; Häidkind *et al.*, 2022). Kütt (2023) on väitnud, et kõne arengule ei aita kaasa keelud ja otsene juhendamine – õpikeskused loovad võimaluse individuaalsemaks lähenemiseks ja konkreetsele lapsele suunatud tegevuseks.

Autori teadmiste põhjal on varasemalt küll uuritud õpikeskuseid (Aktulun & Kiziltepe, 2018; Bakken *et al.*, 2017), kuid ei ole uuritud kõne arengu toetamist kõikide õpikeskuste kaudu rühmaruumis. Sellest tulenevalt on bakalaureusetöö eesmärk selgitada välja lasteaiaõpetajate arvamused 6–7-aastaste laste kõne arengu toetamise kohta õpikeskuste kaudu. See aitab teada saada, kuidas lasteaiaõpetajad tähtsustavad õpikeskusi 6–7-aastaste laste kõne arengu seisukohalt. Järgnevalt kirjeldatakse lapse kõne arengut ja selle toetamist. Seejärel antakse ülevaade lapse kõne arengu toetamisest õpikeskuste kaudu.

6–7-aastase lapse kõne areng

Kõnearendusel on kolm tasandit, mis koosnevad erinevatest etappidest. Esimeseks tasandiks on häälikute ja lausete omandamine, milles täiskasvanud inimese roll seisneb soodsa keskkonna

loomises. Teises tasandis harjutab laps oskust arendada kõne kasutamist erinevates situatsioonides: mängus ja erinevates tegevustes. Kolmandas tasandis on kõne kasutamine igapäevases suhtlemises ja tegevustes – info hankimine kõne abil (Hallap & Padrik, 2008).

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on välja toodud, et 6–7-aastane laps kasutab kõnes liitlauseid, oskab jutustada erinevaid lugusid (Kõneravi, *s.a.*). Kuueaastane laps peaks oskama rääkida iseendast ja esitada täiskasvanule küsimusi (Padrik & Hallap, 2009; Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008). Kuueaastane laps oskab märgata grammatikavigu täiskasvanu kõnes, ise kasutades kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (Padrik & Hallap, 2009). Seitsmeaastane laps kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid sõltuvalt lapse eesmärgist. Seitsmendaks eluaastaks peab lapsel olema välja kujunenud selge hääldus, mitmekesine lauseehitus, sobivate grammatiliste vormide kasutamiseks lausetes (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008; Kõneravi.,*s.a.*). Kütti (2023) uurimusest selgus, et jutustamine on laste jaoks raske, mida kinnitab katse keskmine tulemus 5,7 punkti võimalikust 17-st. Lastele valmistab raskusi emotsioonisõnu kasutada ja neid mõista (Kütt, 2023), kuigi 6–7 aastane laps peaks oskama väljendada kõnes erinevaid tundeid ja emotsioone (Kõneravi, *s.a.*). Lapsed, kelle jutustamisoskus on laialdane, on ka rikkam sõnavara (Kütt, 2023).

Kokkuvõtvalt võib väita, et kõne areng on tähtis, et ka lapse teised arenguetapid kulgeksid õigeaegselt (Kütt, 2023). Kui lapsel on piisav sõnavara ja tal on keeleliselt piisavad oskused rääkimiseks, saab laps ennast väljendada, sõpradega suhelda ning omandada uusi teadmisi (Hallap & Padrik, 2008). Selleks, et eelpool mainitud oskused oleksid arenenud seitsmendaks eluaastaks, tuleb märgata lapse vajadust kõne arengu toetamiseks ning täiskasvanuna aidata lapsel neid eesmärke saavutada.

Kõne arengu toetamine

Lasteaiaõpetajal on paljudel juhtudel võimalik mõjutada lapse kõne arengut paremuse suunas: õige häälduse omandamine, sõnavara laiendamine, lausete moodustamine (Sarapuu, 2020). Õpetaja kutsestandardis (Kutsestandard. Õpetaja...,2020) on öeldud, et õpetaja on lapse võimestaja, et lapsel saaks välja kujuneda tähenduslik õppimine. Ka Tammela (2015) uurimuse küsitlusest selgus, et ümbritsev keskkond mõjutab lapse kõnet. 5/6 õpetajatest (83%) ja 2/3 lapsevanematest (68%) olid arvamusel, et keskkond on suureks mõjutaks kõne arengul. Samuti

väitsid õpetajad, et laps julgeb väljendada ennast keskkonnas, kus on turvaline – seega õpetaja saab olla turvalise keskkonna loomisel lapse kõne arengu mõjutajaks (Tammela, 2015).

Enim kasutatud kõne arengu toetamise tegevused õpetajate poolt on jutustamine, ettelugemine ning sõnalised mängud (Tammela, 2015; Rebanets, 2016). Sarapuu (2020) väidab, et õpetaja saab kasutada ka VOK- reeglit (VAATA- OOTA- KUULA), mis annab lapsele piisavalt mõtlemisaega ning vabadust. Lapsega on tähtis luua silmside ja asuda temaga samal kõrgusel. Tammela (2015) uurimustulemustest tuli välja, et õpetajad kasutavad erinevaid peenmotoorilisi tegevusi, mis aitavad edendada ka kõne arengut. Erinevad käelised tegevused liival, väikeste nuppudega mängimine kui ka looduslikest vahenditest tehtud õppematerjali kasutamine lasteaiarühmas – kõik need tegevused aitavad ka kõne arengut toetada (Tammela, 2015).

Õpikeskuse mõiste ja kõne arengu toetamine õpikeskuste kaudu

Rühmaruumi organiseeritus määrab ära õpetamise tõhususe lasteaias. Õpikeskus on rühmaruumis tekitatud kindlal eesmärgil õppekoht, kus laps saab individuaalselt mängida nii õpetajaga kui ka üksi (Pan *et al.*, 2011; Pyle *et al.*, 2022; Aktulun *et al.*, 2011). Erineva teemaga õpikeskused loovad lapsele võimaluse leida sobivaid tegevusi ja seeläbi iseseisvuda, sest laps on oma valitud tegevusse kogu aeg kaasatud (Hamand, 2019). Rühmaruumi saab kujundada palju erinevaid õpikeskusi, näiteks joonistamise/kirjutamise keskus, lugemiskeskus, visuaalse kunsti keskus, kodu/draama mängukeskus, liivakeskus, konstruktsioonikeskus (Flemington *et al.*, 2011).

Õpikeskuste kasutamiseks pakub Eestis häid ideid Hea alguse programm (Tuul *et al.*, 2018). Selle programmi keskmes on väikesed rühmad, lapsekeskne õpetamine, mis tugineb lapse vajadustele ja arvestab laste huvidega (Hea algus, *s.a.*). Selline lähenemisviis aitab kaasa ka laste sotsiaalsele, emotsionaalsele kui ka intellektuaalsele arengule (Tuul *et al.*, 2018). Õpikeskuste puuduseks võib nimetada aeganõudva ettevalmistuse ja töömahuka materjalide paigutuse õpikeskustesse (Lynch, 2015).

Laps omandab kõne kõige paremini siis, kui see on lapse jaoks huvitav ja ta saab olla ise suhtluse algataja (Hawa & Spanoudis, 2014). Kõne arendamise tegevuste alla kuuluvad häälikute õppimine, lugemine ja kirjutamisoskuse arendamine (Koolieelse lasteasutuse riiklik, ...2008).

Pyle jt (2022) uurisid Escribo mängu, mis aitavad lastel kõnet arendada. Oluliseks peeti, et õpe

oleks mängupõhine ning mängus oleks piisavalt funktsioone erinevaks õppeks: häälikute õppimist, häälikute sõnadeks moodustamist, lugemise harjutamist. Mõned uurimused näitavad, et mängupõhine õppimine on tulemuslikum kui töölehtede kaudu õppimine (Hamand 2019; Aktulun *et al.*, 2022). Ühe uuringu tulemused näitasid, et ainult 5% lastest ei arenenud kõnes edasi ning 78% lastest õpirühmades arenesid edasi väga tõhusalt (Pyle *et al.*, 2022).

Õpikeskustes motiveerivad mängud uusi teadmisi omandama ja kõnet arendama. Rebanets (2016) uuris IKT- põhiseid õppemänge, mis olid seotud koolieelses vanuses kõne arendamisega keskkonnas Frepy.eu. Keskkonna erinevad mängud arendasid lugemisoskust, jutustamisoskust kui ka esimese ning viimase foneemi äratundmist. Koos õpetajaga oli võimalik neid mänge õpikeskuses mängida konkreetsel ajahetkel. Probleemiks võivad kujuneda vahendite (tahvelarvutite) vähesus lasteaias ja lapse liigne sõltuvus mängust (Rebanets, 2016).

Õpikeskused aitavad kaasa nii sõnavara arengule kui ka lausete moodustamise oskusele. Aktulun jt (2011) uurisid 6–7-aastaseid normaalse arenguga lapsi, et pakkuda lapse kõne arengu toetamiseks erinevaid võimalusi õpikeskuste näol. Uuring näitas, et õpikeskused parandasid oluliselt laste kõne arengut. Õpikeskuste kasutamine aitas kaasa suhtlemisoskusele, sõnavara laienemisele kui ka soodustas korrektsete lausete loomist (Aktulun & Kiziltepe, 2018). Bakkeni jt (2017) uurimistulemused õpikeskuste kasutamise kohta kõne arendamise eesmärgil näitasid, et lapsed, kes said kasutada oma rühmaruumis õpikeskuseid, saavutasid kõne arengus paremaid tulemusi.

Õpikeskused on andnud positiivseid õpitulemusi Hea alguse programmi rakendamise raames (Tuul *et al.*, 2018). Samuti on ka digitaalsete vahendite kasutuselevõtt keeleoskuskeskuses toonud kaasa häid tulemusi kõne arengus (Bakken *et al.*, 2017; Aktulun & Kiziltepe, 2018). Uurimisprobleemiks on asjaolu, et autori andmetel on küll uuritud kõnekeskuste tulemuslikkust laste kõne arengule ja Hea Alguse programmi lapsekeskset lähenemist, kuid pole uuritud piisavalt, kuidas kõikides õpikeskustes saaks kõne arengule tähelepanu pöörata. Uus teadmine annaks laialdasemat infot õpikeskuste rakendamise võimalustest. Sellest tulenevalt on bakalaureusetöö eesmärk selgitada välja lasteaiasõpetajate arvamused 6–7-aastaste laste kõne arengu toetamise kohta õpikeskuste kaudu. Töös esitatakse kolm uurimisküsimust.

1. Mil viisil toetavad lasteaiasõpetajate arvates õpikeskused laste kõnet?

2. Milliseid erinevaid tegevusi tähtsustavad lasteaiaõpetajad laste kõne arengu toetamisel erinevates õpikeskustes?
3. Milliseid kõne arendamisega seotud tegevusi eelistavad lapsed lasteaiaõpetajate arvates teha õpikeskuses?

Metoodika

Bakalaureusetöö läbiviimiseks valiti kvalitatiivne uurimisviis. Huvituses lasteaiaõpetajate arvamuste ja kogemuse mõtestamisest otsustati bakalaureusetöös kvalitatiivse uurimisviisi kasuks, sest Õunapuu (2014) sõnul annab valitud uurimisviis detailseid kirjeldusi inimeste käitumisest ja arvamusest. Kvalitatiivses uurimuses saab võtta kasutusele paindliku ja andmestiku poolt juhitava uurimisstrateegia, kasutades mittestruktureeritud andmestikke (Strömpl, *s.a.*). Kvalitatiivse uuringu läbiviijana tegeleb töö autor järjepidevalt oma mõtete struktureerimisega ja peab uurijapäevikut, kuhu lisatakse märkusi intervjuude ja vaatluse kohta.

Valim

Bakalaureusetöö raames viidi läbi kvalitatiivne uuring, et teada saada 6–7-aastaste laste kõne arengu toetamisest õpikeskuste kaudu. Õpetajaid valiti uuringusse eesmärgipärase valimi (Õunapuu, 2014) alusel, mille moodustamisel lähtuti kättesaadavuse põhimõttest. Kriteeriumiteks olid: 1) õpetaja kasutab rühmaruumis igapäevaselt õpikeskuste meetodil põhinevat süsteemi 2) lapsed on rühmas 6–7-aastased. Esmalt võttis uurija Rakvere lasteaegade direktoritega kontakti, et küsida õpetajatelt nende nõusolekut uurimises osalemiseks. Valimi õpetajate kontaktid saadi lasteaia direktorilt, millele järgnes õpetajatele uurimust tutvustava kirja saatmine (Vt Lisa 1). Valim moodustati kahe Rakvere linna lasteaia neljas rühmas töötavast viiest õpetajast, kes kasutavad igapäevaselt õpikeskuste süsteemi rühmaruumis. Õpetajate tööstaaz jäi 12-32 aasta vahemikku. Bakalaureusetöö uuritavatel kahel õpetajal oli keskeriharidus, kahel bakalaureuse- ja ühel õpetajal magistrikraad. Uuringus osalemine oli vabatahtlik ja sellest võis õpetaja iga hetk loobuda. Õpetajatele anti teada, et uuringus saadud tulemusi kasutatakse ainult bakalaureusetöö jaoks. Samuti lähtuti eetikanõuetest ja tagati õpetajate konfidentsiaalsus. Õpetajate anonüümsuse tagamiseks kasutati koode (Õ1, Õ2, Õ3, Õ4, Õ5) ning nende nimed eemaldati transkriptsioonidest ja asendati pseudonüümidega.

Lapsevanemaid teavitati vaatluse läbiviimisest ja lasteaia rühmaruumi jäeti kiri lapsevanematele uuringuga tutvumiseks (Vt Lisa 2) ning lapse uuringus osalemise allkirjaga kinnitamiseks.

Andmekogumine

Andmeid koguti uurimustöö jaoks kahe andmekogumismeetodiga: intervjuude ja vaatluse kaudu. Intervjuud olid poolstruktureeritud, et oleks võimalik esitada lisaküsimusi või nende järjestust muuta (Õunapuu, 2014). Õunapuu (2014) arvates annab poolstruktureeritud intervjuu uuritavale võimaluse ennast vabalt väljendada, mis sobib selle uurimustööga.

Esmalt koostati intervjuu kava (Vt Lisa 3), mis koosneb kolmest uurimisküsimusest, põhiküsimustest ja lisaküsimustest. Enne õpetajate intervjuueerimist viidi läbi prooviintervjuu, et teha kindlaks küsimuste sobilikkus ja vastavus töö eesmärgile. Prooviintervjuu viidi läbi ühes Rakvere linna lasteaias, kust saadi lasteaia direktorilt ja õpetajalt nõusolek intervjuu läbiviimiseks. Prooviintervjuu kestis 11 minutit, millest selgus uurimisküsimuste sobilikkus. Uurimisküsimused sobisid vajalike andmete saamiseks, seetõttu arvati prooviintervjuu vastused põhiandmestiku hulka.

Intervjuud alustati uurija sissejuhatusel, milles tutvustati veel kord uuritavat teemat ja võimalust uurimisest igal hetkel loobuda. Samuti küsiti enne igat intervjuud õpetajatelt nõusolekut intervjuude salvestamiseks. Intervjuude salvestamiseks kasutati uurija mobiiltelefoni häälsalvestuse rakendust. Intervjuud viidi läbi ajavahemikus 21.11.2023–29.01.2024. Intervjuude kestvused varieerusid 11–18 minuti vahemikus. Vabama õhkkonna loomiseks kasutati sissejuhatavaid küsimusi nagu *Kui kaua olete koolieelse lasteasutuse õpetajana töötanud? Milline on teie haridus? Kui suurt rolli mängivad teie arvates koolieelse lasteasutuse õpitegevused lapse õigeaegse kõne arengul?* Intervjuu võeti kokku lõpüküsimusega *Mida sooviksite veel selle teema kohta lisada/täiendada?* Uurija soovis saada intervjuude kaudu vastuseid esimesele, teisele ja kolmandale uurimisküsimusele.

Teiseks andmekogumismeetodiks oli vaatlus. Uurija soovis dokumenteerida tähelepanekud laste tegevuste kohta õpikeskustes, et täiendada vastuseid teisele ja kolmandale uurimisküsimusele. Vaatlus sobib laste käitumise ja tegevuste uurimiseks, sest vaatluse teel saab märgata käitumist ja tegevusi, mida intervjuu käigus ei ole võimalik näha (Virkus, 2016). Iga rühma vaadeldi 60 minutit. Vaatlused toimusid ajavahemikus 26.01–21.02 2024. Vaatluse jaoks

koostati vaatlusprotokoll (Vt Lisa 4). Tabel oli jaotatud kaheks tulpaks: vaadeldavad aspektid ja tähelepanekud. Vaatlusprotokolli koostamisel lähtuti sellest, et vaatluse ajal oleks võimalikult mugav üles märkida vaadeldavaid aspekte.

Uuringu kvaliteedi suurendamiseks testiti vaatlusprotokolli eelnevalt ühe põhivalimisse kuuluva lasteaiarühmaga. Pärast proovivaatlust tabelis muudatusi ei tehtud, kuid uurija kirjutas järgnevate vaatluste tähelepanekud arvutisse (Vt Lisa 5), et võimalikult palju informatsiooni saaks kirja panna. Uurija pidas uurijapäevikut, kuhu märkis intervjuu- ja vaatlusjärgsed tähelepanekuid ning mõtteid, et järgmistel kordadel lihtsustada kirjapanekut (Vt Lisa 6).

Andmeanalüüs

Andmete analüüsimisel kasutati uurimuses kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi, sest Laheranna (2008) sõnul võimaldab induktiivne sisuanalüüs uurida ja mõista uuritavate arusaamu ja kogemusi.

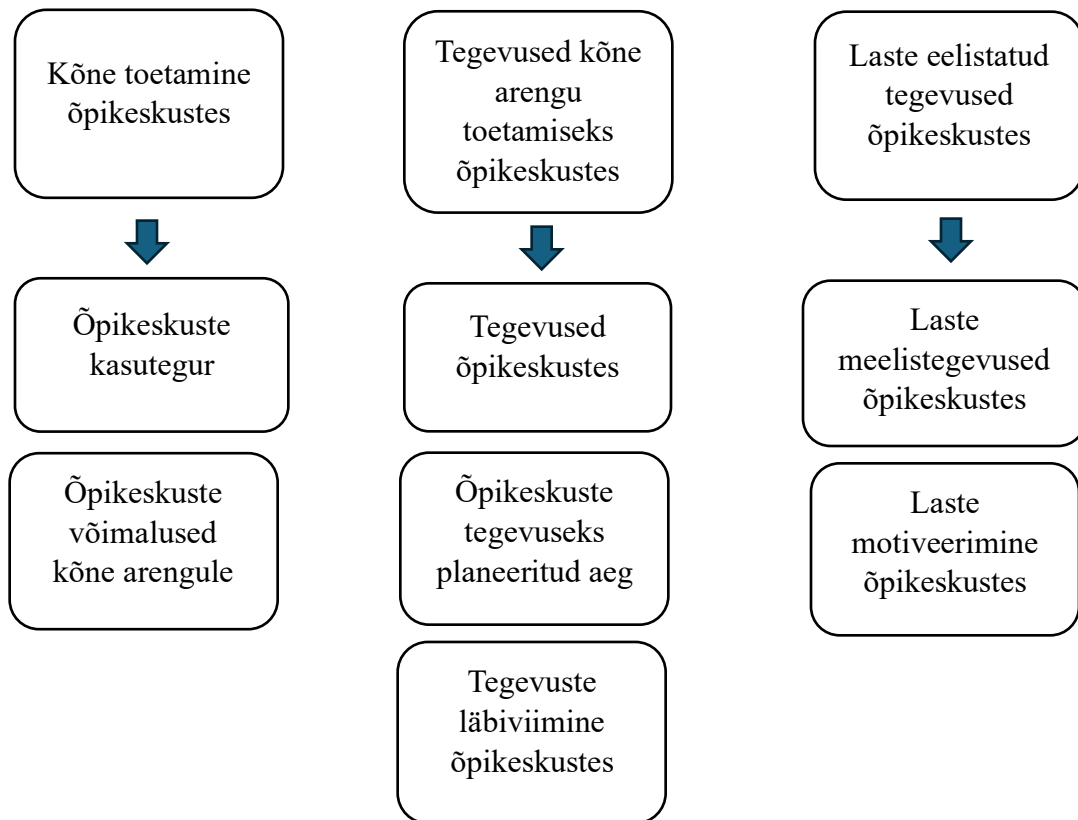
Bakalaureusetöö andmeanalüüsi esimene etapp algas intervjuu helisalvestiste kuulamisega rakendusest, et transkribeerida tekst. Töö autor otsustas transkribeerida kogu teksti käsitsi Microsoft Wordi failina. Uurimuse usaldusväärsemaks muutmiseks kuulas töö autor korduvalt helisalvestisi ja tegi vajadusel parandusi. Pärast ühe intervjuu transkribeerimist kuulas töö autor veelkord läbi helisalvestise intervjuueeritava mõttepauside ja lausestuse tajumiseks. Intervjuueeritavate tekst märgiti Wordi failis vastava pseudonüümiga (Õ1, Õ2, Õ3, Õ4 või Õ5) ja intervjuueerija tähisega I. Transkribeerimisel järgiti võimaluse piires grammatikareegleid ja kirjavahemärke. Ühe intervjuu transkriptsiooniks kulus aega keskmiselt 4 tundi ja 6 lehekülge teksti (kirjatüüp Times New Roman, tähesuurus 12, reavahe 1,5). Intervjuueerija pakkus intervjuueerijatele võimalust hiljem transkribeeritud intervjuu üle lugeda, kuid keegi ei avaldanud selleks soovi.

Teine andmete töötlemise etapp oli kodeerimine *QCAmap* (Mayring, 2000) keskkonnas, kuhu lisati failid .txt vormingus. Töö autor luges ümberkirjutisi korduvalt, markeerides tekstist olulised tähenduslikud fraasid lähtuvalt uurimuse eesmärgist. Andmeanalüüs toimus uurimisküsimuste kaupa, kus leiti uurija jaoks olulised mõtted ja pandi nendele vastavad märksõnad. Lisa 7 on toodud näide transkriptsioonist. Lisa 8 on välja toodud väljavõte *QCAmap* keskkonnast. Koode tekkis kokku 23, mille andmesegmentidest on toodud näide (Vt Lisa 9).

Pärast kodeerimist luges uurija korduvalt üle intervjuud ja koodid, et töö usaldusväärsust suurendada. Peale mitmekordset ülelugemist kaasati ka kaaskodeerija. Kaaskodeerija oli juhendaja tuttav, kes on töötanud haridusvaldkonnas rohkem kui 40 aastat. Kaaskodeerimine toimus *QCAmap* programmi *New-Inter-Coder Agreement*’i versioonis. Kaaskodeerija leidis mõned erisused (Vt Lisa 10), kuid koodide sõnastus jäi samaks. Kaaskodeerija kodeeris igast intervjuu transkriptsioonist üle poole teksti.

Kolmandaks andmete töötlemise etapiks oli koodide kategoriseerimine ehk sisult sarnase tähendusega koodide grupeerimine ja koondamine ühise nimetuse alla (Õunapuu, 2014). Grupeerimise käigus moodustus 3 peakategooriat ja 8 alakategooriat (Vt Joonis1).

Joonis 1. Pea- ja alakategooriad

Tulemused

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli selgitada välja lasteaiaõpetajate arvamused 6–7-aastaste laste kõne arengu toetamise kohta õpikeskuste kaudu. Eesmärgist tulenevalt esitatakse bakalaureusetöö intervjuude ja vaatluste tulemused peakategooriate kaupa. Tulemuste

illustreerimiseks kasutatakse tsitaate, mis on esitatud kaldkirjas. Tsitaadid on keeleliselt muutmata, et säilitada intervjuueerija lausete mõte. Tsitaatide esitamisel kasutatakse tingmärki /.../, mis märgistab tsitaadi lühendamiseks välja jäetud teksti. Intervjuueeritavate anonüümsuse tagamiseks on nimed asendatud pseudonüümidega: Õ1– Õ5. Uurijapäevik aitas teadvustada oma mõtteid ja uurimustöö tulemuste saamiseks tegevusprotsessi järjepidevalt analüüsida.

Kõne arengu toetamine õpikeskustes

Õpetajate seisukohalt on *õpikeskuste kasuteguriks* kindel arv lapsi õpikeskuses ning võimalus töötada väikestes gruppides. Õpetajad ütlesid, et õpikeskuse süsteem soodustab probleemilahendusoskuse arenemist seoses vajadusega omavaheline tööjaotus kokku leppida. Intervjuueeritavate sõnul saadab õpikeskustes õppimist kogu aeg kõne. Õpetajad nägid kasutegurina võimalust koos tegutsemiseks ja õppematerjalide paigutamiseks kindlasse kohta. Ühe õpetaja jaoks (Õ1) pole olulist vahet, milline õpikeskkonna lahendus on rühmaruumis – tavasüsteemil põhinev rühmaruum või õpikeskuste põhimõttel.

Intervjuudest selgus, et õpetajate arvates on *kõne toetamiseks õpikeskustes võimalus* kogu aeg suhelda. Mõned õpetajad tõid välja õpikeskuste võimaluseks keskendumise kindlale eesmärgile (Õ3, Õ4, Õ5). Üks õpetaja mainis võimalust minna lastega garderoobi, et läbi viia häälikumänge (Õ5). Õpetaja (Õ1) väitis, et lapsed, kelle kodune keel pole eesti keel, saavad õpikeskustes rohkem tähelepanu ja selle tõttu ka toimub nende kõne areng tõhusalt. Järgmine tsitaat illustreerib Õ3 tähelepanekut õpikeskuste mõju kõne arengu kohta: „Me saame siia välja panna oma vastavad vahendid. Et need ei ole igas rühma osas laiali, vaid ongi kõne osakond, keskused.“

Kõne arengut toetavad tegevused õpikeskustes

Õpikeskuste tegevusi kirjeldasid õpetajad kui lõimitud tegevusi, kus lapsed saavad kogu aeg kõnet kasutada. Õpetajate sõnul seostatakse tegevusi õpikeskustes alati nädalateemaga. Kõik õpetajad kasutavad õppetöös digivahendeid, et toetada kõne arengut ja muuta tegevused huvitavaks. Mõned õpetajad kasutavad tegevustes töövihikuid (Õ1, Õ2, Õ3). Intervjuueeritavate seas oli neid, kes ei poolda töövihikuid, põhjendades seda sellega, et lastele meeldib õppida mänguliselt ja töövihik on lihtne vastupanutee tegevuste planeerimisel (Õ4, Õ5). Üks õpetaja

väitis, et tegevused planeeritakse vastavalt lapse arengutasemele (Õ5). Õpetaja tõstis esile ettekannete olulisuse eneseväljendusoskuse arendamiseks, sõnavara laiendamiseks ja esinemiskartuse vältimiseks (Õ4, Õ5). „Me teeme töövihikut sellepärast ka, et (paus) et nad harjuksid. /.../ Mõned teevad ainult töölehti ja kui lähevad esimesse klassi ei oskagi töövihikut täita, aga meil rühmas juba oskavad.“ (Õ3)

Õpetajad väitsid, et igas õpikeskuses saab olla kuni neli last. Uuritavad kirjeldasid *tegevuste läbiviimist õpikeskustes* kui koostööd lapsega. Nädala jooksul tuleb läbida kõik õpikeskused, mis on õpetajal planeeritud. Mõned õpetajad ütlesid, et kõiki õpikeskuseid ei avata õppetegevuse ajaks, sest tegevused on eesmärgistatud (Õ2, Õ3, Õ4). Neli õpetajat (Õ1, Õ2, Õ3, Õ5) kirjeldavad tööjaotust vastavalt vajadusele, kuid üks õpetaja (Õ4) ütles, et tema on lugemis- ja kirjaoskus õpikeskuses abis, assistent matemaatika või lauamängu õpikeskuses ja õpetaja abi kunstikeskuses. Intervjueeritavad väitsid, et nad tegelevad individuaalselt lastega, kes vajavad üks ühele tegutsemist. Mõned õpetajad olid arvamusel, et võimalikult palju tuleks lapsel iseseisvalt tegevustega hakkama saada või vajadusel rühmakaaslaselt abi küsida (Õ3, Õ4, Õ5). Ühe õpetaja (Õ1) sõnul tehakse rühmas ka loosimist, millises õpikeskuses laps tegevusi teeb. „Ja siis me hommikuringis esmaspäeval, siis teeme midagi põnevat loosimisega, et võtab mingi loosi teel, et mis keskuse ta saab. Ja siis järgmistel päevadel /.../ võtab järgmise, nii et ta peab läbima kõik nädala jooksul.“ (Õ1)

Õpetajad väitsid, et *tegevused kestavad ajaliselt 15-20 minutit*, sõltuvalt tegevusest. Õpetajad pakuvad võimalust läbida päeva jooksul mitut õpikeskust, olenevalt lapse soovist. Tegevusi õpikeskustes võib nädala jooksul korduvalt teha. Enamik õpetajad väitis, et kui tegevus on tehtud, võib laps laua tagant ära minna (Õ1, Õ3, Õ4, Õ5). Üks õpetajatest ütles, et laste soovi tõttu ülesanne kiiresti ära teha on võetud kasutusele taimer, mis näitab, kui kaua peaks laps õpikeskuses olema (Õ2). Üks õpetaja arutles, et kui laps ei suuda rohkem keskenduda, siis tuleb innustada teda järgmisel päeval tegevust jätkama (Õ4). Sama mõtet näitlikustab ka Õ5 tsitaat: „Ma olen öelnud, et vaata ikka, et see mäng sul oleks või siis see tegevus oleks sul sisukas, et sa saad selle korralikult ära tehtud.“

Vaathustulemus Kahe õppetegevuse ajal ei toimunud kõnet arendavaid tegevusi, välja arvatud omavaheline suhtlus. Ühes rühmaruumis olid kasutusel Logico tahvlid, mida õpetajad kasutasid lugemise õpetamiseks. Tegevustes kasutati Qobo robotit, kus oli vajalik Eesti kaardile teeraja planeerimine – tegevust sooritati üksinda ja lapsel puudus suhtlemisvõimalus. Üheks

tegevuseks oli nukunurga õpikeskuses Eesti sünnipäevaks pidulaua katmine. Kogu tegevuses vältel kestis dialoog, milles arutleti laua katmise ja söögitegemise üle: *Need on alustassid. Paneme kuuma vett ja ongi valmis.* Uuriija märkas, et assistent jälgis keel ja kõne valdkonna tegevust ja õpetaja oli abiks valdkonna teine keel ja kõne tegevuse juures. Õpetaja oli ka maalimise puhul juhendajaks. Märkata oli, et õpetaja abi toetas lapsi kunstitegevuse juures ja assistent lauamängu õpikeskuses, kuid rühma õpetaja käis erinevate õpikeskuste vahel, et vajadusel lapsi juhendada. Ühe vaatluse ajal juhtus, et mõni laps viibis õpikeskuses iseseisvalt, kuigi vajas antud hetkel abi. Uuriija märkas, et abivajaja juurde jõuti 8 minuti pärast.

Laste meelistegevus ja motiveerimine

Laste meelistegevused õpikeskuses on mängulised tegevused. Õpetajad väitsid, et tegevused peavad olema loominguilised, andes lapsele võimaluse ise mõelda ja tegutseda. Enamik õpetajaid väitis, et poisid eelistavad teaduskeskuses ja ehituskeskuses tegutsemist, kus on võimalik omavahel suhelda (Õ1, Õ2, Õ4, Õ5). Üks õpetaja arvas, et lastele meeldib vabamängus üheskoos raamatute vaatamine ja piltide järgi jutustamine (Õ2). Üks õpetaja nimetas lauamängu keskuses tegutsemist laste üheks meelistegevuseks, kuid selleks vajalik on laste eelnev lauamängu keskusesse suunamine (Õ4). Ühes rühmas on tüdrukute eelistatud õpikeskuseks lugemis- ja kirjaoskuskeskus, kus mängitakse kooli. „Tüdrukud /.../ võtavadki ette mängud ja raamatud ja siis vaatavad, kes siis nendest õpetaja on. /.../ Siis antakse teistele ülesanded kätte ja siis peavad seal jutustama /.../.“ (Õ5)

Õpetajad *motiveerivad lapsi õpikeskustes* vastavalt lapse vajadusele. Kõik õpetajad töid välja vestluse lapsega. Üks õpetaja on kirjeldanud, et ta üritab anda lapsele tema õnnestumisest teada (Õ3). Õpetaja tõi välja, et andis ühel lapsel võimaluse lugeda unejutuks „Karu aabitsat“, et motiveerida ka teisi lugema (Õ4). „Mulle tundub, et sellised nipid tulevadki jooksvalt iga lapsega, kuidagi kuskilt – hetkel see toimib, aga teinekord ei pruugi toimida.“ (Õ2)

Vaatlustulemus Uuriija märkas, et õpetaja aitab vajadusel lapsel meenutada tähti ja häälikuid ning annab vihjeid ülesande edukaks sooritamiseks. Lapsed eelistasid liikumismänge. Poisid mängisid Lego õpikeskuses, kus toimus omavaheline vestlus kogu aeg. Uuriija täheldas ka, et meelistegevuseks oli Eesti kaardi uurimine luubiga – kogu tegevuse vältel toimus kahe lapse vahel dialoog.

Lisaks eelnevatele intervjuuküsimustele oli võimalus õpetajatel lisada täiendavat informatsiooni laste kõne arengu ja õpikeskuste kohta. Õpetajad tõid välja, et lasteaiaõpetajad toetavad igapäevaselt laste kõne arengut, kuid lapsevanemate töö on minimaalne.

Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli selgitada välja lasteaiaõpetajate arvamused 6–7-aastaste laste kõne arengu toetamise kohta õpikeskuste kaudu. Arutlus kulgeb uurimisküsimuste kaupa. Esimese uurimisküsimusega sooviti teada saada, mil viisil toetavad lasteaiaõpetajate arvates õpikeskused laste kõnet. Uurimusest selgus, et väikestes rühmades õppimine annab võimaluse lapse kõne arenguks ja märgata abivajajaid. Kui lapsi on õpikeskuses vähem, on õpetajal võimalus talle rohkem tähelepanu pöörata või siis vastupidi, anda lapsele võimalus rühmakaaslastega koostööd teha. Õpikeskused võimaldavad keskenduda kindlale eesmärgile, näiteks aidata last, kelle kodune keel ei ole eesti keel. Häidkind (2022) väidab samuti, et väiksemas grupis õppimine toetab last, kes vajab rohkem tähelepanu. Õpikeskustes on võimalus olla kogu aeg tegevuses ja omavahel suhelda. Seda kinnitab ka Hamand (2019), kes leidis, et õpikeskused annavad võimaluse lastel iseseisvuda, kuna nad pidevalt tegevustesse kaasatud.

Teise uurimisküsimusega sooviti teada, milliseid erinevaid tegevusi tähtsustavad lasteaiaõpetajad laste kõne arengu toetamisel erinevates õpikeskustes. Õpetajad kirjeldasid rohkem tegevusi lugemis- ja kirjaoskuskeskustes. Õpetajad tõid välja, et olenemata õpikeskuse nimetusest on tegevused lõimitud erinevate valdkondade vahel ja seotud rühma nädalateemaga. Uurimuses osalenud õpetajatest kasutavad kõik oma õppetöös digivahendeid, et muuta tegevused laste jaoks huvitavaks. Eelnevate uurimuste põhjal (Pyle *et al.*, 2022; Bakken *et al.*, 2017; Aktulun & Kiziltepe, 2018) on mängupõhine õpe ja digitehnoloogia kasutamine õppimise eesmärgil toonud häid tulemusi lugemisoskuses, jutustamisoskuses kui ka häälikute äratundmises. Sellest uuringust aga selgus, et lapsed olid digivahendeid kasutades kõnes passiivsed.

Õpetajate seas oli neid, kes kasutavad oma tegevustes töövihikuid, et lastel tekiks arusaam koolis õppimisest. Samas erines see arvamus intervjueeritavate vahel, oldi ka vastupidisel seisukohal, et töövihik on lihtne vastupanutee, leiti, et oskuseid saab omandada ka loovamalt, näiteks liivale kirjutades või looduslikke vahendeid kasutades. Tammela (2015) on

välja toodud, et erinevad peenmotoorika tegevused liival ja väikeste nuppudega tegevused on kõnet arendavad. Mängu kaudu õppimine on tulemuslikum kui töölehtede kaudu õppimine (Hamand, 2019). Mõned õpetajad arvasid, et esinemisoskuse arendamine aitab lastel kõnet arendada ja sõnavara laiendada, ka Kütt (2023) pidas oluliseks, et lastel areneks jutustamisoskus ja nende sõnavara oleks laialdasem.

Uurimusest selgus, et tegevuste ajaks jaotatakse lapsed kuni nelja liikmelistesse rühmadesse. Eelnevates uurimustes pole varem välja toodud, kui palju lapsi on maksimaalselt õpikeskustes. Kuni neljaliikmelistes rühmades tegevuste läbiviimine aitab õpetajate arvates vajadusel lapsi aidata ning lastel on võimalus pidevalt aktiivselt tegutseda. Lastel võimaldatakse õpikeskuses ka iseseisvalt tegutseda, et soodustada nende iseseisvumist ja suunata neid rühmakaaslastelt abi küsima. Kütti (2023) ja Hamandi (2019) arvates ei aita otsene juhendamine kõne arengule kaasa, mis samuti kinnitab selle uurimuse tulemusi, et lastele tuleks pakkuda iseseisvaid tegutsemisvõimalusi.

Vaatluse põhjal ilmnes, et sõnavara laiendamine oli täheldatav rollimängude kaudu. Logico tahvlitega saavad lapsed mängida erinevaid kõne arenguga seotud mängu, ent Qobo robotiga tegutsevatel lastel kõnearengut pigem ei toimunud. Eelnevate uurimuste põhjal on digivahendid näidanud kõne arengut soodustavaid tulemusi (Pyle *et al.*, 2022; Bakken *et al.*, 2017), kuid selle uurimuse vaatlusel selgus, et lapsed olid digivahendeid kasutades suhtlemise osas pigem passiivsed. Lapsed tegid iseseisvalt digivahenditega tegevusi ja võimalus rühmakaaslasega suhtlemiseks puudus. Seda võib seletada sellega, et lapse tähelepanu haaras digivahend, mille kaudu laps soovis keskenduda õpetaja antud ülesandele. Esines juhtumeid, kui õpetaja ei jõudnud lapseni, kes vajab abi, mille tulemusel kadus lapsel huvi tegevuse vastu. Õpikeskuse süsteem rühmaruumis annab võimaluse lapsel ise valikuid teha või õpet individualiseerida (Tuul *et al.*, 2018), mistõttu võis õpetaja anda lapsele võimaluse ise esmalt rühmakaaslaselt abi küsida.

Kolmanda uurimisküsimusega sooviti teada saada, milliseid kõne arendamisega seotud tegevusi eelistavad lapsed lasteaiaõpetajate arvates teha õpikeskustes. Õpetajate arvates peaksid tegevused olema loomingulised, et lastes huvi tekitada. Õpikeskustest toodi välja teadus- ja ehituskeskus, kus on võimalik omavahel suhelda ja sõnavara arendada. Eelnevates uurimustes pole välja toodud laste eelistusi õpikeskuste osas, kuid on öeldud, et laps omandab kõige paremini kõne siis, kui tegevus on lapse jaoks huvitav ning ta saab olla ise suhtluse algataja

(Hawa & Spanoudis, 2014). Meelistegevuste alla kuulus ka raamatu vaatamine ja piltide järgi jutustamine, olulisel kohal oli ka kooli mängimine. Õpetajad motiveerivad lapsi vestlusega ja eeskujuga näitamisega. Neile lastele, kes oskavad lugeda, pakutakse ka võimalust rühmakaaslastele raamatut ette lugeda, millest võiks järeldada, et see motiveerib ka teisi lapsi lugema. Pyle jt (2022) on väitnud, et keeleline õppetegevus peab olema mänguline, kuid sisaldama sealjuures häälikute õppimist ja lugema harjutamist. Rühmakaaslastele raamatu ettelugemine on eeskujuks lastele, kes ei oska lugeda, kuid ka lapsele, kes raamatut ette lugedes saab paremaks lugejaks.

Käesoleva uuringu piiranguteks võib lugeda uurija esmakordset kogemust intervjuude läbiviimisel ja kahe õpetaja piiratud vastuseid intervjuuküsimustele. Töö piiranguks võib olla ka eelnevate uurimuste piiratud kättesaadavus või vähesus. Töö praktiline väärtus seisneb selles, et autorile teadaolevalt ei ole eelnevalt kõne arengu toetamist läbi kõikide õpikeskuste varem uuritud. Antud töö võiks olla kasulik lasteaiaõpetajatele, kes õpikeskuste süsteemi rühmaruumis ei rakenda, kuid soovivad lapse kõne arengut toetada ja pakkuda lastele individuaalsemaid võimalusi õppimiseks. Edaspidi võiks uurida õpikeskuste kasutamist Eesti lasteaedades üldisemalt.

Tänuõnad

Töö autor soovib tänada kõiki uurimuses osalenud õpetajaid, kes andsid panuse käesoleva bakalaureusetöö valmimisse. Lisaks soovib autor tänada lõputöö juhendajat, kes oli suureks abiks kogu lõputöö kirjutamise vältel. Samuti tänab töö autor oma perekonda, kes olid igal hetkel mulle toeks.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Laura Tealane

/allkirjastatud digitaalselt/

13.05.2024

Kasutatud kirjandus

- Aktulun, Ö. U., & Kiziltepe, G. I. (2018). Using Learning Centers to Improve the Language and Academic Skills of Preschool Children. *World Journal of Education*, 8(6), 32-44.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1199380.pdf>
- Bakken, L., Brown, N., & Downing, B. (2017). Early childhood education: The long-term benefits. *Journal of research in Childhood Education*, 31(2), 255-269.
<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/02568543.2016.1273285?needAccess=true&role=button>
- Flemington, K., Hart-Hewins, L., & Villiers, U. (2011). Journey to Literacy: No Worksheets Required: Kindergarten Literacy Centres that Motivate Young Learners to Succeed. *Pembroke Publishers Limited*.
- Hallap, M., Padrik, M. (2008). *Lapse kõne arendamine*. TÜ kirjastus.
- Hamand, D. J. (2019). The Use of learning centers in the kindergarten classroom.
- Hawa, V. V., & Spanoudis, G. (2014). Toddlers with delayed expressive language: An overview of the characteristics, risk factors and language outcomes. *Research in Developmental Disabilities*, 35(2), 400–407. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2013.10.027>
- Hea algus (s.a.). <http://healgus.ee/yhing/vaartused-ja-missioon/>
- Häidkind, P., Šuman, C., & Vint, K. (2022). Tegevusuuring kaasavas lasteaiarühmas: eripedagoogilised koolitused ja nõustamine õpetajatele. *Estonian Journal of Education/Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 10(1).
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008). *Riigi Teataja I 2008*, 23, 152.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>
- Kutsestandard. Õpetaja tase 6 (2020). *Sihtasutus Kutsekoda 2020*, 23, 5.
<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10824210>
- Kütt, A. (2023). *5-8 aastaste eesti laste keeleline areng ja selle seos keelelise kasvukeskkonaga*. Publitseerimata doktoritöö. Tallinna Ülikool.
<https://etera.ee/zoom/199407/view?page=1&p=separate&tool=info>
- Kõneravi (s.a.) <https://koneravi.ee/portfolio/6-7-aastane/>
- Laherand, M-L. (2008). Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: Infotrükk
- Lynch, M. (2015). More play, please: The perspective of kindergarten teachers on play in the classroom. *American Journal of Play*, 7(3) 347-370

- Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. Forum: Qualitative Social Research, 1(2)
- Pan, Z., López, M., Li, C., & Liu, M. (2021). Introducing augmented reality in early childhood literacy learning. *Research in Learning Technology*, 29.
<https://journal.alt.ac.uk/index.php/rlt/article/view/2539/2856>
- Padrik, M., & Hallap, M. (2009). Keel ja kõne. *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad* (lk 27–43). Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
https://oppekava.innove.ee/wpcontent/uploads/2015/07/Oppevaldkonnad_Alusharidus.pdf
- Pyle, A., DeLuca, C., Wickstrom, H., & Danniels, E. (2022). Connecting kindergarten teachers' play-based learning profiles and their classroom assessment practices. *Teaching and Teacher Education*, 119, 103855.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0742051X22002293>
- Rebanets, G. (2016). *Eelkooliealiste laste kõne arengut toetavate info- ja kommunikatsioonitehnoloogia põhiste õppemängude kasutamise võimalused interaktiivsel tahvilil*. Publitseerimata bakalaureusetöö. [ETERA]
<https://www.etera.ee/zoom/27508/view?page=1&p=separate&search=rebanets&tool=search&view=0,0,2481,2096>
- Sarapuu, K. (2020). *Juhendmaterjali koostamine 2-3-aastase kõnearengu hilistusega lapse suhtlemise ja kõne arengu toetamiseks*. Publitseerimata magisträtöö. [DSPACE]
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/68745/sarapuu_kristi_ma%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Strömpl (s.a.). <https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/%C3%BCldmetodoloogilisi-k%C3%BCsimusi>
- Tammela, T. (2015). *Lapse kõne areng koolieelses eas ja kõne arengut toetavad tegevused lasteaias*. Lõputöö. Tallinna Ülikooli Pedagoogiline Seminar.
<https://www.etera.ee/zoom/8742/view?page=1&p=separate>
- Tuul, M., Õun, T., & Botvina, U. (2018). Hea Alguse programmi rakendavate ja mitterakendavate rühmade õpetajate hinnangud oma tegevusele lapsekeskse kasvatus kontekstis. *Estonian Journal of Education/Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 6(1).
<https://ojs.utlib.ee/index.php/EHA/article/view/eha.2018.6.1.05/9134>
- Virkus, S. (2016). *Intervjuu liigid*.
https://www.tlu.ee/~sirvir/Intervjuu_vaatlus_ja_sisuanals/vaatlus_ja_selle_liigid.html

Õunapuu, L. (2014). Teadusliku tunnetuse teooriad. Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteaduses. Tartu: Tartu Ülikool. <http://dspace.ut.ee/handle/10062/36419>

Lisa 1. Pöördumiskiri

Tere,

Olen Tartu Ülikooli kolmanda aasta üliõpilane (koolieelse lasteasutuse õpetaja) ja sooviksin teada saada, kas teie lasteaias on mõnes rühmas kasutusel õpikeskuste süsteem. See võib olla nii Hea Alguse programmi näitel kui ka lihtsalt keskuste süsteemil põhinev keskus, mis toetaks laste kõne arengut. Enim huvitavad mind 6–7-aastaste laste rühmad.

Minu lõputöö teemaks on lasteaiasõpetajate arvamused 6–7-aastaste laste kõne arengu toetamisest õpikeskuste kaudu. Ma sooviksin intervjuuerida õpetajaid ja viia läbi vaatluse rühmaruumis.

Lugupidamisega

Laura Tealane

Lisa 3. Intervjuu kava

Mina olen Laura Tealane. Õpin Tartu Ülikoolis koolieelse lasteasutuse õpetajaks ja viin oma lõputöö raames läbi uuringu, mille eesmärgiks on selgitada välja lasteaiaõpetajate arvamused 6–7 aastaste laste kõne arengu toetamise kohta õpikeskuste kaudu. Uuringu läbiviimisel lähtun eetikanõuetest, et tagada teie konfidentsiaalsus. Uuringus osalemine on vabatahtlik ja selles osalemisest on võimalik iga hetk loobuda. Uuringus saadud tulemusi kasutan ainult oma bakalaureusetöö jaoks ning teie nime asemel kasutan pseudonüümi. Kas ma võin teie vestlus salvestada?

-Häälsalvestuse alustamine/käivitamine

Uurimisküsimus	Põhiküsimus	Lisaküsimused	Märkused
1.Mil viisil toetavad lasteaiaõpetajate arvates õpikeskused laste kõnet?	<p>1.1.Milline on teie arvates õpikeskuste kasutegur? Kirjeldage seda kahe/mõne näite abil.</p> <p>1.2. Kuidas hindate õpikeskuste mõju lapse kõne arengule?</p>	<p>a)Milliseid konkreetseid võimalusi pakuvad õpikeskused laste kõne arendamiseks ?</p> <p>b)Mille järgi saate väita, et õpikeskustes laste kõne areneb?</p> <p>c)Kuidas teie töökogemuse põhjal on õpikeskuste süsteem rühmaruumis kõne arengule rohkem toetavam kui tavapärane lõimitud tegevuste süsteem?</p>	
2.Milliseid erinevaid tegevusi tähtsustavad lasteaiaõpetajad laste kõne arengu toetamisel õpikeskustes?	<p>2.1. Milliseid tegevusi te kõne arendamiseks peate oluliseks? Miks? Nimetage mõni tegevus, mida teete õpikeskustes kõne arendamiseks.</p> <p>2.2. Millised tegevused teie arvates lastele meeldivad?</p>	<p>a)Kuivõrd eelistate tegevusi läbi lõimingu või individuaalseid tegevusi, keskendudes ainult keele ja kõne valdkonnale?</p> <p>b)Kuivõrd õpikeskuste tegevused lähtuvad mängulisest tegevusest või tuleb ette ka töölehtede</p>	

<p>3. Milliseid tegevusi eelistavad lapsed teha õpikeskuses?</p>	<p>2.3. Kuidas iseloomustaksite õpikeskuste tegevusi?</p> <p>2.4. Kuidas õpetajad jaotuvad keskustesse õppetegevuse ajaks?</p> <p>3.1. Kui palju valikuid on lapsel keskustes erinevate tegevuste vahel?</p> <p>3.2. Kui laps keeldub keskuses tegevuse tegemisest, kuidas toetate last, et ta selle tegevuse siiski lõpetaks või üldse prooviks?</p> <p>3.3. Kuidas te lapsi motiveerite tegevusi alustama/jätkama?</p>	<p>täitmist ja raamatu lugemist?</p> <p>c) Kui kaua laps ajaliselt õpikeskuses tegutseb/viibib?</p>	
---	--	---	--

Lisa 4. Vaatlusprotokoll

Lasteaed nr.....

Kuupäev.....

Vaadeldavad aspektid	Tähelepanekud
----------------------	---------------

Õpikeskuste töökorraldus	
Õpikeskuse tegevused	
Eelistatud kõne arendavad tegevused	

Lapse toetamine õpikeskuse tegevustes	
--	--

Lisa 5. Vaatlus

Lasteaia rühm nr 4

Kuupäev: ~~2020-2021~~

Vaatluse kestus: 9.30–10.30 (60 minutit)

Vaadeldavad aspektid	Tähelepanekud
Õpikeskuste töökorraldus	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja käib jooksvalt erinevate keskuste vahel ringi õppetegevuse ajal. • Õpetaja abi on kunstikeskuses, kus lapsed värvivad pilti. • Igas keskkuses on 2 last. <p><i>Tähelepanek! Mõni laps on keskkuses iseseisvalt, kuigi vajab antud hetkel abi. Matemaatika keskkuses laps ei saa iseseisvalt tegevusega hakkama, kuid õpetaja ei märka seda (laps on ajalisel 8 minutit üksinda), millepeale laps hakkab tegevuseks vajaliku vahendit karpi tagasi panema.</i></p>
Õpikeskuse tegevused	<ul style="list-style-type: none"> • Eesti kaardi uurimine luubiga – erinevate linnade lugemine – õpetaja vajadusel aitab. Tegevuses on terve aja vältel arutus – kus keegi käinud on, millistes linnades. • Qobo robotiga eesti kaardil teeraja planeerimine (kuidas saada Tallinnasse) – lapse tegevus toimub ainult robotiga, kõne/suhtlus puudub. • Matemaatika keskus – lepatriinu täppide loendamine ja vastava arvuga kokku viimine. • Lauamängu keskus – õpetaja juhendamisel Eesti lipu tegemine legodest. • Bingo mäng – pilt Eesti sümbolitest. • Nukunurga keskus – lapsed peavad katma Eesti sünnipäevaks piduliku laua. Tegevuse vältel toimub kogu aeg arutus. Näide:

„Need on alustassid.“; „Paneme kuuma vett ja ongi valmis.“;
arutlus, et kõigile tuleb panna taldrikule 2 asja.

- Kunstikeskuse tegevus -rahvuslinnu, rahvuslille värvimine või lasteaia joonistamine.
- Töövihikute täitmine keskustes – kõik koos.

Hommikuring: Arutlus päevast, kuust, aastaajast. Ilmavaatlus. Laps laob tähtedest tänase päeva, teine laps kirjutab tahvlile päeva. Vestlus Eesti sünnipäevast. Õpetaja ütles: „Pange siis homme pidulikult riidesse.“ Nukk Georg tuli hommikuringi külla – arutlus Toompea lossist – kes seal töötavad (peaminister, riigikogu). Rahvuslikud sümbolid. Õpetaja lause: „Kas keegi sööb ka räime vä?“ Õpetaja küsib, mis on Eesti rahvuslill. Üks laps ütleb, et rukkilill. Õpetaja ütleb: „Mis eelmine kord ütles (***) - lapse nimi) selle lille kohta? Sinilill. Sinilill see pole. Õpetaja küsib, mis tähendavad lipul sinine, must ja valge. Eesti pealinn. Õpetaja küsib, mis linnas meie elame. Üks laps hääldas Rakvere linna nimetust valesti. Õpetaja ütles lapsele, et häälda õigesti Rakvere nimetust. Õpetaja näitab presidendi pilti – „Kes see mees on?“, „Mis tööd see mees teeb?“ Üks laps vastab, et Eesti president. Õpetaja küsib, et kes on (***) - lasteaia nimetus) lasteaia tähtsaim (***-direktori sugu)? Laps vastab, et direktor. Õpetaja selgitab tv ülesandeid, mida hakatakse keskusel tegema. Eesti teemalised ülesanded töövihikust. Tegevus kaardiga, kus laps võtab õpetaja käest sildi, kus on linna nimetus ja peab asetama selle Eesti kaardile. Üks laps võtab õpetaja käest linna nimetusega sildi, kuid ei oska lugeda antud sõna. Õpetaja häälib antud sõna – laps ei saa aru. Õpetaja ütleb seejärel linna nimetuse ette. Laps paneb linna nimetuse kaardile, mille peale õpetaja ütleb: „Mkmm.“

Lisa 6. Uurijapäevik

21.09.2023 Saatsin välja oma esimese e-maili, kus soovisin lasteaia direktori nõusolekut tulla õpetajaid intervjuerima ja rühmaruumis lapsi vaatlema. Ootan huviga, kas saan nõusoleku.

28.09.2023 Saatsin kõikidele õpetajatele, kellele on lasteaedade direktorid luba andnud intervjuerida e-maili, et täpsustada teemat ja bakalaureusetöö eesmärki.

04.10.2023 Nüüd olen saanud kõikide õpetajatega ajad paika, millal saan neid intervjuerima minna. Vaatluse ajad on veel täpsustamisel. Kohati on kui kergendustunne, sest vahepeal tundus juba, et päris keeruline on keskuste põhimõttel toimivaid rühmasid leida.

21.11.2023 Esimene prooviintervjuu on tehtud. Enne prooviintervjuule minemist oli küll suur ootusärevus sees, et saaksin anda oma elu esimese intervjuu. Kõige raskem tundub sujuv üleminek ühelt uurimisküsimuselt teisele, sest pidin veel hoolega järge paberilt ajama. Kuigi õpetaja oli üsna napisõnaline, tundsin, et sain vajalikud vastused intervjuud andes kätte.

25.01.2024 Esimene vaatlus on tehtud. Mõistsin, et vaatluste lisamine uurimistöösse annab niivõrd palju lisa, et saada õiget pilti õpetajate eelistustest kui ka lapse tegutsemisest ja eelistustest õpikeskuses.

29.01.2024 Kõik intervjuud on nüüd tehtud. Kergendustunne on, sest olen teinud tööd, et saaksin jätkata uurimustöö kirjutamisega. Peale intervjuu tegemist oli suur motivatsioon koheselt transkribeerima hakata.

01.02.2024 Esimene transkriptsioon on tehtud. Aega kulus esimese intervjuu transkribeerimisega 3,5 tundi. Lugesin mitmeid kordi läbi ja kuulasin helisalvestisi, et iga paus kui ka mõttekoht oleks intervjuus kirjas.

21.02.24 Nüüd on kõik neli vaatlust tehtud. Mulle meeldis, et sain vaadelda erinevaid rühmi ja ka lasteaedasil sarnastel põhimõtetel toimimas, kuid niivõrd erinevalt lähenemast lastele. Mul on isegi kahju, et vaatlused läbi said.

29.02.24 Olen kõik intervjuud ära transkribeerinud. Viimased kaks intervjuud võtsid kõige rohkem aega - kokku 8 tundi. Õpetajate rääkimiskiirus oli niivõrd kiire, et pidin korduvalt uuesti üle kuulama helisalvestist. Uhh, tehtud!

Lisa 7. Transkriptsioon

I: Aga millised tegevused teie arvates lastele meeldivad?

Õ: Mina olen seda vaadanud ka, et ää poisid eelistavad ehituspesas toimetamist, et neile need legod meeldivad ja kõik muu seal. Ää, ja see on nende lemmik. Ja tüdrukutes meil on üks punt, kes istukski viimasel ajal lugemise- ja kirjaoskus pesas ja nemad mängivad kooli. Et võtavadki endale erinevad mängud ja raamatud ja siis vaatavad, kes siis nendest õpetaja on. Ja siis teised istuvad seal ümber laua ja siis (muigamine) antakse neile ülesanded kätte ja siis äää (mõttepaus) peavad seal jutustama ja ükspäev ma ka vaatasin ja jälgisin neid, et no nii, nii vahva. Kas see on see, et nagu mõjutatud, et neil on varsti kooli minek, et ää võib-olla peres on olnud rohkem see kõneks, et äkki võib-olla.

I: Mhm.

Õ: Et noh paljudel on muidugi ka vanemad õed ja vennad ees. Aga mina tooksin ka näiteks katsed välja. Need on ka nagu sellised asjad, mis hästi elevust pakuvad. Jaa-jaa (paus), et need lastele väga meeldivad.

I: Mhm.

Õ: Et, ää (mõttepaus) ja muidugi lauamängud ka. Aga seal on ka nii, et osadel...

I: Millised lauamängud?

Õ: Ää (paus), näiteks ongi "Lend kuule", et eee (paus), et siis (paus) meil on üks selline mingi lepatriinu mäng, kus tuleb vajutada ja kõik, et see. Et, aga mitte kõigile, et see on ka, et kellega ikkagi kodus mängitakse, sest mõni on niimoodi, et ta ei tahaks üldse seal pesas käia.

I: Mhm.

Õ: Et kui ta tunnebki, et see lauamängu teema on võõras, siis pigem. Tegelikult see on muude pesadega ka, et kunstipesas ma vaatan, et kui sul on ikkagi raske, et siis (paus) tahetakse ikkagi nagu eemale hoida.

I: Kuivõrd eelistate tegevusi läbi lõimingu või individuaalseid tegevusi keskendudes ainult keel ja kõne valdkonnale?

Õ: Sest mõnel on näiteks väga raske ju keskenduda. Et ongi seal paigal liikumist ja siis käed käivad ja, tähelepanu läheb siia ja sinna, et ee, et tema veel vajab eriti sellist individuaalset tööd, et võtamegi nüüd selle aja ja istume ja tegeleme muude asjadega ja just, et segavaid faktoreid...

Lisa 8. Väljavõte QC Amap keskkonnast

Intervjuu Õ3-ga

I: Mhm. Kui kaua laps tavaliselt ajaliselt viibib (paus)? Orienteeruv aeg.

Õ: Me proovime. Otseselt ei ole (paus) kella ju vaadanud, aga me üritame sinna veerand tundi/20 minutit, et ta leiaks tegevust ühes keskkuses. Mõni tahab hästi kiiresti ära minna. Et teevad oma selle mängu ära ja tahavad teise keskkusesse minna. Püsivus.

RQ3-4

I: Mhm (paus). Mhmm. Mm.

Õ: Aga me teeme töövihikut sellepärast ka, et (paus) et nad harjuksid. Et kui nad kooli lähevad, siis nad teavad, mis see töövihik on, kus lehed on – mõned teevad ainult töölehti ja nagu lähevad esimesse klassi ja nad ei oskagi töövihikut täita, aga meil rühmas juba oskavad.

RQ3-5

töövihikute kasutus tegevustes

I: Jaa, jaa. Mhmm. Kui tihti nädalas käivad lapsed erinevates õpikeskkustes?

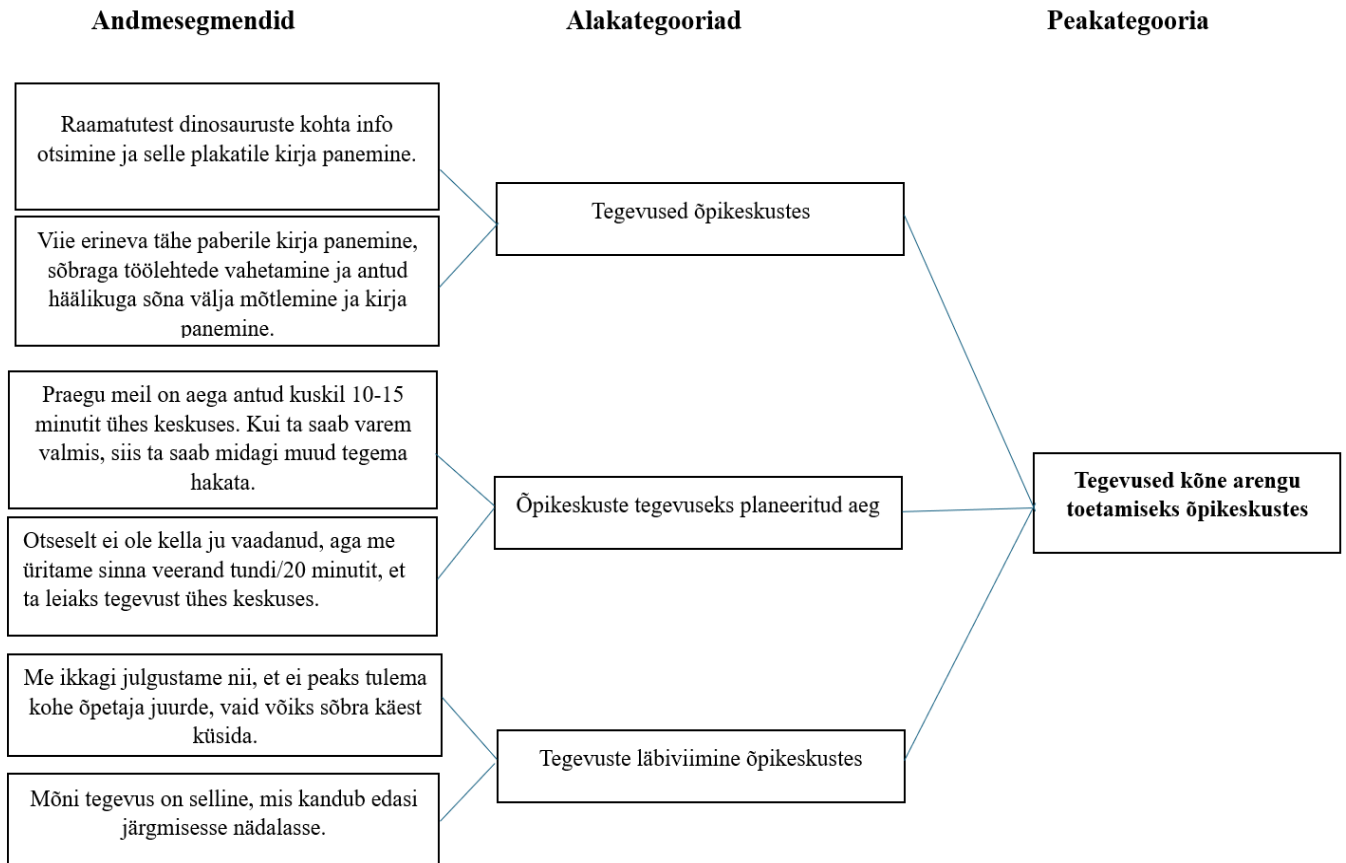
Õ: (Paus).

I: On teil mingeid kindlaid..

Õ: Kindel on nagu see, et laps peab ka tegema/ täitma selle eesmärgi selles keskkuses, kus on nädalateemaga püstitatud. Aga muidu need, kui nad on ära

RQ3-6

Lisa 9. Andmesegmendid

Lisa 10. Kaaskodeerimine

Intervjuu Õ4-ga

Selgitus: Paremal on uurija kodeering ja vasakul on kaaskodeerija kodeering.

I: Mhm (muigamine). Aga kuivõrd eelistate ise tegevusi läbi lõimingu? Või siis keskendudes ainult keel ja kõne valdkonnale.

RQ1-3
Õ: No loomulikult on ikkagi läbi lõimingu. Et nüüd sa ei tähtsusta üle, et vot nüüd ma teen seda. Asja konkreetselt või me õpime, et see juba paneb lapsele pinget peale. Kui ta teab, et ta peab midagi õppima. Et kui ta saab loomulikult, siis areneb loomulikult ka. RQ1-3

I: Ee, kas tuleb ka ette töölehtede täitmist või raamatu lihtsalt niiöelda lugemist?

Õ: Ikka (paus). Kuna meil on koolisüsteem ju selline, et kohe töövihikut täitma, siis kui tal on lasteaias see harjumus juba, siis on sellevõrra koolis lihtsam. RQ1-1

I: Mhm, mhm. Kui kaua laps ajaliselt õpikeskuses tegutseb?

RQ1-2
Õ: (Paus) Ehh, möö (paus) – see oleneb. Praegu meil on aega antud kuskil 10-15 minutit ühes keskuses. Kui ta saab varem valmis, siis ta saab midagi muud tegema hakata. RQ1-2

I: Mhm.

RQ1
Õ: Et see pikem aeg ongi pigem nende aeglasemate jaoks. RQ1

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Laura Tealane,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „, Lasteaiaõpetajate arvamused 6–7 aastaste laste kõne arengu toetamisest õpikeskuste kaudu“, mille juhendaja on Tiia Krass, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Laura Tealane

13.05.2024